

EERHERSTEL VOOR DE COMMANDERIE OOTMARSUM

Het was in het voorjaar van 2003 toen ik hoorde dat de Ridders van de Duitse Orde, Balije Utrecht een nieuwe secretaris hadden gekregen. Het was Mr. J.C.van Hasselt die ik kende via mijn werkzaamheden bij de EUREGIO, in zijn hoedanigheid als rechterhand van de Commissaris der Koningin in Overijssel. Als secretaris van het Openluchtmuseum Ootmarsum en met nauwe contacten met de Vereniging Heemkunde leek het ons zeer wenselijk met de nieuwe secretaris een nader gesprek te hebben, met name over de verdwenen Commanderie Ootmarsum. Een mooie gelegenheid kwam toen we werden uitgenodigd door de VORG Vereniging voor Overijssels Recht. Samen met de voorzitter van het Openluchtmuseum Toon Heupink, was ik tijdens het bezoek aan Utrecht, zwaar onder de indruk van hetgeen door de jaren heen bewaard is gebleven van de Ridderlijke Duitse orde.

De Ridderlijke Duitse Orde in de protestantse Balije Utrecht, is een charitatieve ridderorde die in de reformatie (1600) afgesplitst is van de katholieke Duitse Orde. De Duitse Orde is ontstaan in 1189 als een gemeenschap van monniken met als doel de gewonde kruisvaarders te verplegen en verzorgen. De Duitse Orde had landcommanderijen (kloosters) in het Duitse Rijk maar ook in het onafhankelijke Bisdom Utrecht waaronder de Commanderie Ootmarsum die in 1262 werd gesticht. In 1452 ging de Commanderie door toedoen van de Landcommandeur Cobbing, naar de Balije Westfalen.

Interessant is ook de geschiedenis van het “Duitse Huis” aan de Springweg in Utrecht, de zetel van de Ridderlijke Duitse Orde. Deze Orde was in 1800 door Napoleon uit dit huis verdreven en kregen in Den Haag een onderkomen. Pas in 1992 werden de gebouwen door de Staat der Nederlanden weer teruggegeven aan de Ridderlijke Duitse Orde. De gebouwen zijn prachtig gerestaureerd en in een deel er van is het luxe hotel Karel V ondergebracht. In de kelder -geklimatiseerd- zijn honderden boeken, certificaten, documenten en kwartierstaten ondergebracht. Ook veel archiefstukken die betrekking hebben op de Commanderie Ootmarsum.

Er ontstonden goede contacten met de Balije Utrecht. De medewerkers kwamen Ootmarsum bezoeken tijdens hun jaarlijkse uitstapje en er werden veel gegevens uitgewisseld. In het Duitse Huis aan de Springweg is de schilderijengalerie van Commandeurs weer in ere hersteld. Van alle landcommandeurs vanaf de oprichting in 1189 hangt een portret, waarvan de meeste knielend, in vol ornaat in harnas en met familiewapen.

Tot het gebied van de Balije Utrecht behoorden oorspronkelijk 14 commanderijen (wij zeggen in onze regio commanderie) die allen bestonden uit een kerk met 1 of meer huizen en vaak veel grondbezit. In de 17^e eeuw raakten de commanderijen in verval en werden verkocht. Er bleven 12 adellijke commandeurs over die op hun eigen landgoederen wonen en regelmatig –in kapittel- bijeenkomen. Om lid te kunnen worden van dit kapittel moet men minimaal over 4 adellijke kwartieren (bestuurlijke gebiedseenheid) beschikken en protestant zijn.

Sinds 1639 bestaat het instituut “Commandeur van Ootmarsum” niet meer. De laatste Commandeur : Sigismund van Heiden trad uit de orde en verwierf als particulier de Ootmarsumse bezittingen.

In onze gesprekken in Utrecht kwam meerdere keren ter sprake dat het bijzonder jammer is dat die rijke geschiedenis van de Commanderie Ootmarsum zo weinig tastbaar is. De secretaris bracht het onderwerp ter sprake in het kapittel en er ontstond een discussie over een

mogelijke re-institutionalisering van het Commandeurschap van Ootmarsum. Bij de verdere contacten kregen we regelmatig te horen dat dit opnieuw instellen van het commandeurschap voor Ootmarsum tot de mogelijkheden zou kunnen gaan behoren. Inmiddels werd in Ootmarsum op particulier initiatief van Harrie Oude Weernink, een Stichting Commanderie Ootmarsum opgericht. Een bezoek met het voltallige gemeentebestuur aan de Landcommanderij Alden Biesen, België, georganiseerd door de Stichting Commanderie, heeft er aan meegewerkt dat ook het gemeentebestuur zich bewust werd van het zichtbaar maken van dit nu nog onzichtbare cultureel erfgoed, in de gemeente

Begin dit jaar nam de secretaris van de Balije Utrecht contact op met de voorzitter van het Openluchtmuseum, Toon Heupink, en deelde het goede nieuws mee dat Hare Majesteit de Koningin de re-institutionalisering van het Commandeurschap voor Ootmarsum had goedgekeurd.

Ir.B.W. Baron Bentinck tot Buckhorst, is in september 2006 de nieuwe commandeur van Ootmarsum geworden. Onmiddellijk werd samen met de Gemeente Dinkelland over een goede ontvangst in het stadje nagedacht. De Herfstfair bleek een bijzonder goede aanleiding. De voorbereidingen werden getroffen en er werd een feestelijk programma ontworpen. Toespraken, proclamatie, een theatergroep met een act als Commandeurs : het vond plaats op 13 oktober 2006 op de terreinen van het openluchtmuseum Ootmarsum. Het hoge kwalitatieve gehalte van deze tweede Herfstfair en de stijlvolle opening door de nieuwe Commandeur maakten het geheel tot een erg bijzonder gebeuren.

Baron Bentinck is een telg uit een respectabel adelijk geslacht. De baron is 65 jaar is gehuwd en woont met zijn echtgenote in Den Haag. Voor zijn pensionering was de baron intendant van Hare Majesteit Koningin Beatrix en was verantwoordelijk voor alle gebouwen die in koninklijk bezit zijn. De baron is president van het Ridderschap Overijssel. Een van zijn voorvaders was de eerste Commissaris der Koningin in Overijssel van 1814 tot 1830.

De nieuwe Commandeur van Ootmarsum is een bijzonder aimabel mens en was bijzonder in zijn sas met de feestelijke ontvangst in Ootmarsum tijdens de Herfstfair op 13 oktober. De geschonken aquarel van de voormalige Commanderie Ootmarsum door Evert Nijland heeft een ereplaats in zijn woning gekregen. Er hebben gesprekken plaatsgevonden met het gemeentebestuur van Dinkelland en met het bestuur van de Stichting Commanderie, voorzitter Hans van Zuilekom en Vereniging Heemkunde Ootmarsum, voorzitter Jan Raatgerink. Het plan voor de herinrichting van het voormalige Commanderiegebied werd door Nol Graas aangeboden. De mogelijkheden in de toekomst voor de herontwikkeling van het gebied worden door de Stichting Commanderie samen met de Gemeente Dinkelland in het kader van het Masterplan Ootmarsum uitgewerkt. De Commandeur heeft laten weten dat Ootmarsum zijn bijzondere belangstelling heeft en dat hij binnen niet al te lange tijd gesprekken wil voeren met alle betrokkenen.

Ootmarsum was eens een belangrijk bestuurlijk centrum. Iets van die oude glans is weer terug gekomen. Of dit gebeuren een, voor Ootmarsum, historisch keerpunt zal zijn, moet de toekomst ons leren.

Rob Meijer
Secretaris Stichting Openluchtmuseum Ootmarsum
Bestuurslid Stichting Commanderie Ootmarsum
Bestuurslid Drostenhuis Ootmarsum